Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

Eduskunnan hallintovaliokunta

22.1.2019

Suomen Punaisen Ristin lausunto

Asia: HE 224/2018 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Punainen Risti (SPR) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punaista Ristiä koskevan asetuksen (827/2017) 2 §:n mukaan järjestön tarkoituksena on suojella elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia kaikissa oloissa, auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, ja tukea ja avustaa viranomaisia ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti varautuu avustamaan viranomaisia turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotossa sekä erityisesti näiden lukumäärän kasvaessa äkillisesti ja ylläpitää Maahanmuuttoviraston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti vastaanottokeskuksia sekä vastaa Suomeen saapuvien kiintiöpakolaisten vastaanotosta ja perheenyhdistämisestä. Suomen Punainen Risti on maan suurimpia valmiusorganisaatiota, ja tässä yhteydessä se myös muun muassa ylläpitää valmiutta laajamittaisen maahantulon varalta. Maahanmuuttoasioissa Suomen Punaisen Ristin toimivalta vastaanottokeskusten tai järjestelykeskuksen ylläpitäjänä perustuu viranomaisten kanssa tehtyyn sopimukseen, ja järjestön erityisosaamiseen, ei laissa säädettyyn tehtävään.

Suomen Punainen Risti noudattaa kaikessa toiminnassaan Punaisen Ristin periaatteita, joihin kuuluvat muun muassa inhimillisyys ja riippumattomuus. Suomen Punaisen Ristin asetuksen mukaan myös valtion ja kuntien viranomaisten sekä muun julkisen vallan käyttäjien tulee kunnioittaa Punaisen Ristin perusperiaatteita. Punainen Risti arvioi toimintaansa aina Punaisen Ristin periaatteiden pohjalta.

Yleistä

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä uudistuksena säätää henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa yhdessä laissa aiemman useaan lakiin perustuneen sääntelyn sijaan.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin (020) 701 2000 Faksi (020) 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon (020) 701 2000 Telefax (020) 701 2310

www.redcross.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Esityksen keskeinen tavoite on, että laki henkilötietojen käsittelystä tukeutuisi vahvasti viranomaisille tehtäviä ja toimivaltaa luovaan lainsäädäntöön. Ehdotettava maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki ei lähtökohtaisesti olisi toimivaltaa viranomaisille luova laki vaan viranomaisten toimivalta perustuisi muuhun hallinnonalan lainsäädäntöön. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa ei säädettäisi erikseen esimerkiksi yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaosta. Tämä perustuisi siihen lainsäädäntöön, joka luo viranomaiselle tehtävät, joiden toimeenpanemiseksi käsittely on tarpeen. Myös esimerkiksi tietojen luovutus perustuisi vahvasti tietoa tarvitsevan viranomaisen tai muun tahon lakisääteisiin tehtäviin sidottuun tiedonsaantioikeuteen.

Suomen Punainen Risti katsoo, että hallituksen esityksellä madalletaan rekisteröityjen henkilötietojen suojaa niissä tilanteissa, joissa rekisteriä ylläpitävä taho joutuu ehdotetun lain nojalla luovuttamaan tietoja toiselle viranomaiselle. Tietojen käsittelykynnyksen muuttaminen aiemmasta välttämättömyysvaatimuksesta tarpeellisuusvaatimukseksi laajentaa huomattavasti tiedonsaantia, eikä tarpeellisuusvaatimuksen tulevasta tulkinnasta tai laajennuksen vaikutuksista rekisteröityjen oikeuksien kannalta ole esityksessä tehty arviota. Tietosuoja-asetuksen lähtökohtana on suojella luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan.

Hallituksen esityksessä moni asia on jätetty rekisterinpitäjän arvion varaan. Lakiehdotuksessa ei esimerkiksi ole säädetty erikseen siitä, minkälaista henkilötietojen käsittelyä olisi pidettävä yhteensopivana keskenään, vaan käsittelytarkoituksen yhteensopivuuden arviointi alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa perustuisi rekisterinpitäjän arvioon. Lisäksi tietoja luovuttava rekisterinpitäjä joutuu tekemään arvion ja ottamaan vastuun siitä, ovatko luovutettavat tiedot tarpeen niitä pyytävälle, minkä voidaan katsoa edellyttävän hyvin monialaista tietämystä eri rekisterinpitäjien tehtävissä tarpeellisista tai välttämättömistä tiedoista.

Suomen Punainen Risti katsoo, että vastaanottotoiminnassa kerättyjen tietojen saattaminen esimerkiksi päätöksentekijän tietoon on omiaan heikentämään asukkaiden luottamusta vastaanottotoimintaan sekä mahdollisesti hankaloittaa vastaanottokeskuksen ja asukkaiden välistä kommunikaatiota. Vastaanottokeskuksen arjen haasteita helpottaa henkilökunnan ja asukkaiden molemminpuolinen luottamus, johon esityksessä ehdotettu tietojen luovuttamiskynnyksen madaltaminen voi vaikuttaa.

Vastaanottotoiminnassa kerätyistä tiedoista moni voidaan saattaa esimerkiksi päätöksentekijän tietoon lisäselvityspyynnöllä. Vastaanottokeskus voi lausua asiasta, ilman, että tiedot annetaan suoraan rekisteristä, jonne niitä ei ole välttämättä kirjattu riittävällä tarkkuudella esimerkiksi kansainvälistä suojelua koskevaa päätöksentekoa huomioiden. Lisäksi lisäselvityspyyntöjä voi turvapaikanhakijan asiassa osoittaa hakijan avustajalle, jonka tehtäviin niihin vastaaminen kuuluu.

3 § Yhteisrekisterinpitäjät

Tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoa, joka määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Mikäli vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittävät yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ovat he yhteisrekisterinpitäjiä. Esityksessä todetaan (s. 22), että ”[…] EU:n tietosuojaryhmä WP29-työryhmä on tuonut esiin rekisterinpitäjiä määrittävinä tekijöinä muun muassa kysymykset siitä, miksi henkilötietoja käsitellään ja kuka henkilötietojen käsittelyn on aloittanut.” Li-

säksi ”työryhmä on lausunnossaan korostanut, että vastuu jaetaan sinne, missä asiaan tosiasiallisesti vaikutetaan”. Työryhmä on myös hallituksen esityksen (s. 29) mukaan ”tuonut esiin rekisterinpitäjiä määrittävinä tekijöinä muun muassa sen miksi henkilötietoja käsitellään, kenen tarkoituksiin henkilötietoja käsitellään, kuka henkilötietojen käsittelyn on aloittanut, onko tehtäviä mahdollista hoitaa ilman henkilötietojen käsittelyä sekä kenellä asiassa on harkinta- ja päätösvaltaa”.

Henkilötietojen käsittelijällä tietoasuoja-asetuksessa tarkoitetaan tahoa, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Vastaanottoyksiköt ovat osarekistereidensä rekisterinpitäjiä ja Maahanmuuttovirasto on osarekistereistä koostuvan valtakunnallisen rekisterin pitäjä. Suomen Punainen Risti haluaa tuoda esiin sen, että vastaanotto- ja järjestelykeskukset toimivat Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta siten, että käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. Vastaanottokeskukset eivät itse tallenna keskuksissa käytössä olevaan turvapaikanhakijoiden vastaanoton asiakasrekisteriin asukkaidensa henkilöllisyyttä koskevia tietoja, eikä vastaanottokeskus pysty myöskään muokkaamaan niitä. Lisäksi rekisterin käytöstä ohjeistaa Maahanmuuttovirasto, joka myös myöntää rekisterin käyttäjäoikeudet vastaanottokeskuksen henkilökuntaan kuuluvalle. Suomen Punainen Risti katsoo, että vastaanottoyksiköiden (sekä järjestelykeskusten ja säilöönottoyksiköiden) määrittelemistä rekisterinpitäjiksi tulisi tarkastella vielä tietosuoja-asetuksen näkökulmasta. Tässä tulisi huomioida se, että vastaanottoyksiköt ja järjestelykeskukset sekä säilöönottoyksikkö toimivat Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta sekä sen valvonnan ja ohjauksen alaisina, toisin kuin mikään muu hallituksen esityksen 3 §:n rekisterinpitäjistä.

7 § Käsiteltävät henkilötiedot

Esitys mahdollistaisi aiemmasta poiketen niin sanottujen huomiotietojen käsittelyn. Suomen Punainen Risti pitää hyvänä sitä, että esityksessä on tarkennettu, ettei huomiotietoja saa käyttää päätöksen perusteena.

Huomiotietojen kirjaajalta edellytetään arviota tiedonantajan luotettavuudesta sekä tiedon oikeellisuudesta. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan mainita, että huomiotietoihin tulisi kirjata keneltä tieto on saatu. Huomiotietojen perusteella viranomaiset saattavat aloittaa esimerkiksi ulkomaalaisvalvonnan toimenpiteitä. Siten huomiotietoihin tulisi kirjata myös niiden antaja, eikä ainoastaan arviota tietojen luotettavuudesta. Mikäli tiedonantajan kirjaaminen on jätetty tarkoituksellisesti pois esityksestä, haluaa Suomen Punainen Risti tuoda esiin, että myös rekisteröidyn tarkastusoikeus on suljettu pois huomiotietojen osalta, joten tiedonantajan henkilöllisyys ei tulisi rekisteröidylle automaattisesti tietoon. Tiedonantaja olisi kuitenkin tärkeä kirjata viranomaisten oman seurannan ja valvonnan kannalta sekä siksi, että tietosuojalain 34 §:n mukaan tietosuojavaltuutetulle on annettava tietyt tiedot rekisteröidyn pyynnöstä silloin kun rekisteröidyllä itsellään ei ole oikeutetta tutustua hänestä kerättyihin tietoihin.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin (020) 701 2000 Faksi (020) 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon (020) 701 2000 Telefax (020) 701 2310

www.redcross.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

11§ Henkilötietojen käsitteleminen muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa

Hallituksen esityksessä (s. 16) todetaan, että ”[o]n mahdollista, että esimerkiksi tietojen käsittelytarkoituksia tai tietojen luovuttamisia rajoitetaan unionin lainsäädännössä enemmän kuin nyt valmisteltavana olevassa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa”. Lisäksi esityksessä todetaan, että henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä niissä tilanteissa, joissa unionin säännökset saavat normihierarkian johdosta etusijan.

Hallituksen esityksessä esiin tuotu esimerkki ns. vastuunmäärittämisasetuksen (EU N:o 604/2013) 34 artiklan 7 kohdan ja ehdotetun maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:n osalta osoittaa, että laki ei ole sopusoinnussa Suomea velvoittavan vastuunmäärittämisasetuksen kanssa. Vastuunmäärittämisasetuksessa todetaan, että ”[v]aihdettuja tietoja saadaan käyttää ainoastaan 1 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin. Kussakin jäsenvaltiossa tietoja voidaan toimittaa niiden luonteen ja vastaanottavan viranomaisen toimivallan mukaan ainoastaan niille viranomaisille ja tuomioistuimille, joiden tehtävänä on: a) hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittäminen; b) kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittely; c) tämän asetuksen mukaisten velvollisuuksien täytäntöönpano.” Ehdotetun lain 11 §:n mukaan myös muiden kuin 34 artiklan 7 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten ja tahojen olisi mahdollista saada ko. tietoja. Suomen Punainen Risti katsoo, että lainsäätäjän ei tulisi tietoisena siitä, että esitys on mahdollisesti ristiriidassa joiltain osin Euroopan unionin säännösten kanssa, säätää sellaista lakia.

Vuoden 2018 lopussa Suomessa oli yhteensä 49 vastaanottoyksikköä, jotka toimivat maahanmuuttoviraston ohjauksen ja valvonnan alaisina. Yksiköitä ylläpitävät valtio (maahanmuuttovirasto), kaupungit ja kunnat, Suomen Punainen Risti, useampi elinkeinonharjoittaja sekä kristillinen opisto ja rekisteröity yhdistys. Esityksen 11 § mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa ensinnäkin rekisterinpitäjille, joille se on välttämätöntä lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi, mutta myös tietyin rajoituksin kun se on tarpeen poliisille, rajavartiolaitokselle, maahanmuuttovirastolle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, vastaanotto- ja järjestelykeskukselle sekä säilöönottoyksikölle. Tietoja pyytäviä ja luovuttavia tahoja on niin paljon, että unionin lainsäädännön noudattaminen käytännön toiminnassa ei voi jäädä yksittäisen tahon ammattitaidon ja riittävän ohjeistuksen varaan siitä, että taho tietää miltä osin nyt ehdotettu laki on säädetty ristiriitaiseksi tiettyjen, vaikkakin varmasti poikkeuksellisten, Euroopan unionin säännösten kanssa.

Viitaten edellä esiin tuotuun hallituksen esityksessä määriteltyjen yhteisrekisterinpitäjien määrällisesti ja laadullisesti moninaiseen joukkoon, on tilanne ongelmallinen myös kun arvioidaan hallituksen esityksessä (s. 43) todettua uuden lain käyttötarkoitussidonnaisuuden lähtökohtaa, joka asettaa erityisiä vaatimuksia rekisterinpitäjän antaman ohjeistuksen ja valvonnan riittävyydelle.

Tietosuoja-asetuksen lähtökohta on, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Hallituksen esityksessä (s. 15) todetaan, että komissio on tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa koskevan työn

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin (020) 701 2000 Faksi (020) 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon (020) 701 2000 Telefax (020) 701 2310

www.redcross.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

yhteydessä toistuvasti painottanut, että kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin rajatusti, sillä kyse on asetuksesta, ei direktiivistä, mikä tulisi huomioida kun säädetään henkilötietojen käsittelemisestä muussa kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa.

Kuten esityksessä todetaan (s. 21) koskevat maahanmuuttohallinnossa käsiteltävät tiedot usein arkaluonteisia henkilötietoja. Näin ollen Suomen Punainen Risti katsoo, että etenkin käsiteltäessä henkilötietoja muussa kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa, tulisi noudattaa perustuslakivaliokunnan näkemystä arkaluontoisista tiedoista siten, että tietojen käsittelyn muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa tulee olla rajattu aina kaikkien tietojen käsittelyn osalta tehtävien hoitamiseksi välttämättömään, eikä kuten esityksessä osittain ehdotetaan, tarpeelliseen.

12§ Tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttoviraston, vastaanotto- ja järjestelykeskuksen sekä säilöönottoyksikön tehtäviensä suorittamista varten tarpeellinen tiedonsaantioikeus kohdistuu pykälässä lukuisiin tahoihin. Suomen Punainen Risti kiinnittää huomiota siihen, että tiedonsaantioikeuden käyttö kohdentuu monissa pykälän kohdissa muihin henkilöihin kuin niihin, joiden vuoksi esimerkiksi Maahanmuuttovirasto asiaa käsittelee. Tiedonsaantioikeus toisen henkilön asiassa koskien toisen henkilön rikosepäilyjä, myös niitä, joissa tuomioistuimessa ei ole enää asia vireillä taikka lastensuojeluun tai potilastietoihin liittyviä tietoja, on hyvin pitkälle menevää tietosuoja-asetuksen näkökulmasta.

Hallituksen esityksessä perustellaan tiedonsaantioikeutta useammassa kohdassa lapsen edulla. Lapsen etu tuleekin ottaa huomioon aina päätöstä tehtäessä. Suomen Punainen Risti pitää kuitenkin huolestuttavana esitetyn 12 §:n 7 kohdan tiedoksisaantioikeutta, joka koskee varallisuus- ja tulotietoja, joita selvitetään sen arvioimiseksi voiko henkilö olla kykenevä huolehtimaan yksin toisessa Euroopan maassa olevasta sukulaislapsestaan tai muusta toisessa maassa olevasta hänestä riippuvaisessa asemassa olevasta henkilöstä. Pykälä antaa vahvan signaalin lapsen edun tulkinnasta. Suomen Punainen Risti haluaa muistuttaa, että lapsen etu on harvoin yksin toiseen Euroopan maahan jääminen, jos vaihtoehtona on asuminen sukulaisten kanssa samassa maassa. Ns. vastuunmäärittämisasetuksen johdantoluvun 16. ja 17. kohdissa korostetaan perheen yhtenäisyyttä, lapsen etua ja tuodaan esiin se, että jäsenvaltioiden olisi voitava poiketa vastuuperusteista erityisesti humanitaarisista syistä. Suomen Punainen Risti painottaa, että etenkin lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien perheenjäsenten ja sukulaisten saattaminen samaan maahan on tärkeää ja tulee tutkia aidosti lapsen edun näkökulmasta, ilman taloudellisen aspektin korostamista.

13§ Henkilötietojen luovuttaminen

Hallituksen esityksen mukaan (s. 68): ”Tiedon luovuttajan on arvioitava tiedonsaantia koskeva pyyntö luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Rekisterinpitäjän vastuu sisältää velvollisuuden arvioida, mitä tietoa se luovuttaa vastaanottavan viranomaisen tiedonsaantioikeuden nojalla.” Tietoa luovuttajan on arvioidessaan tietojen luovutuksen edellytyksiä otettava huomioon muun muassa ”mihin tarkoitukseen henkilötietoa pyydetään, onko pyydetty tieto yksilöity riittävällä tavalla

käyttötarkoitus huomioiden, onko tieto sekä tietoa pyytävä viranomainen yksilöity riittävällä tavalla, onko tieto saatavissa muusta tietolähteestä tai esimerkiksi hakijalta itseltään ja mikäli näin on, puoltaako esimerkiksi tiedon luotettavuusvaatimus […] tiedon saamista juuri luovuttavalta taholta sekä onko intressin ja riskin välillä riittävä tasapaino […]".

Lakiehdotuksessa ei säädettäisi erikseen siitä, minkälaista henkilötietojen käsittelyä olisi pidettävä yhteensopivana. Käsittelytarkoituksen yhteensopivuus alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa perustuisi rekisterinpitäjän arvioon (s. 36). Suomen Punainen Risti ilmaisee huolensa siitä, että rekisterinpitäjiä, kuten edellä 11 §:n yhteydessä on tuotu esiin, on lukuisia ja rekisterinpitäjän tulisi edellä esitetty tulkinta tehdäkseen pystyä ottamaan huomioon tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan muiden edellytysten lisäksi "aiotun myöhemmän käsittelyn mahdolliset seuraukset rekisteröidylle", mikä vaatisi rekisterinpitäjältä hyvin moniammatillista osaamista ja ymmärrystä asioiden liitynnästä toisiinsa.

Ottaen huomioon myöhemmän käsittelyn tarkoituksen yhdenmukaisuuden arvioinnin haasteet Suomen Punainen Risti katsoo, että se tulee rekisterinpitäjän tehtävässä käyttämään harkintavaltaa lain ja omien perusperiaatteidensa puitteissa. Suomen Punainen Risti noudattaa kaikessa toiminnassaan Punaisen Ristin periaatteita, joihin kuuluvat mm. inhimillisyys ja riippumattomuus. Suomen Punaisen Ristin asetuksen mukaan myös valtion ja kuntien viranomaisten sekä muun julkisen vallan käyttäjien tulee kunnioittaa Punaisen Ristin perusperiaatteita. Punainen Risti arvioi toimintaansa aina Punaisen Ristin periaatteiden pohjalta niiltä osin kun asian käsittelyyn sisältyy harkintavaltaa ja pidättäytyy tehtävästä, mikäli se on ristiriidassa järjestön perusperiaatteiden kanssa.

18 § Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen

Rekisteröityjen turvapaikanhakijoiden ja muiden ulkomaalaistaustaisten erityistilanne sekä kielitaito, mukaan lukien luku- ja kirjoitustaidottomuus, tulee ottaa huomioon, jotta he voivat käyttää tarkastusoikeuttaan käytännön tasolla. Tämä edellyttää sitä, että he saavat ymmärtämällään kielellä tiedon tarkastusoikeudestaan sekä ohjeistuksen siitä, miten tarkastuksen käytännössä voi tehdä ja missä. Tämän lisäksi huomioon tulee ottaa käytännön tarkastusoikeuden käyttäminen virastojen maantieteellisen sijoittumisen, asiakaspalvelupisteiden saavutettavuuden sekä niissä tapahtuvan asioinnin ja tulkkauksen näkökulmasta.

Mikäli turvapaikanhakija haluaa itse henkilökohtaisesti käyttää tarkastusoikeuttaan, tarkoittaisi se sitä, että hänen pitäisi tulla tarkastamaan tietonsa maahanmuuttoviraston palvelupisteelle, koska turvapaikkaprosessin ollessa vireillä, turvapaikanhakijan henkilöllisyyttä osoittavat dokumentit ovat yleensä poikkeuksetta viranomaisten hallussa. Suomen Punainen Risti katsoo, että tarkastuspisteitä tulisi olla maantieteellisesti laajemmin kuin maahanmuuttoviraston asiakaspalvelupisteitä tällä hetkellä on.

20 § Automatisoidut yksittäispäätökset

Suomen Punainen Risti pitää sinänsä hyvänä automatisoitujen päätösten mahdollistamaa tasalaatuisuutta, käsittelyaikojen lyhenemistä sekä lupahakemusten edullisempaa hintaa (s. 44). Lisäksi Suomen Punainen Risti kannattaa esityksessä sitä,

ettei automatisoituja päätöksiä kohdistettaisi esimerkiksi erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin (s. 76).

Hallituksen esityksessä on tuotu esiin, että toisinaan automatisoitujen yksittäispäätösten kohdistaminen alaikäiseen, on lapsen edun mukaista. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 kappaleessa todetaan, ettei automatisoitua päätöstä saisi kohdistaa lapseen. Suomen Punainen Risti katsoo, että automatisoidun päätöksen kohdistaminen lapseen, taikka henkilöön, jonka päätös vaikuttaa lapsen etuun välillisesti, voitaisiin tehdä ainoastaan silloin kun asia ratkaistaan hakemuksen mukaisesti ja päätös on myönteinen. Näin voitaisiin toimia myös erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kohdalla.

Hallituksen esityksessä (s. 30-31) on arvioitu tietosuoja-asetuksen 22 artiklaa sekä sitä voiko automatisoidun päätöksenteon kohde vaatia luonnollisen henkilön osallistumista käsittelyyn. Hallituksen esityksen arvion mukaan 22 artiklan 3 kohdasta voi päätellä, että automatisoidun päätöksenteon kohde ei voi vaatia luonnollisen henkilön osallistumista päätöksentekoon, mikäli asiasta on säännelty kansallisessa lainsäädännössä, kuten esityksen 20 §:ssä nyt ehdotetaan tehtävän.

Suomen Punainen Risti haluaa kiinnittää valiokunnan huomion tietosuoja-asetuksen sanamuotoihin. Asetuksen 22 artiklan 3 kohdassa todetaan, että mikäli henkilöllä ei katsota olevan oikeutta olla joutumatta automatisoidun päätöksenteon kohteeksi, on rekisterinpitäjän ”toteutettava asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi”. Tämä koskee ”vähintään oikeutta vaatia, että tiedot käsittelee […] luonnollinen henkilö, sekä oikeutta esittää kantansa ja riitauttaa päätös.”

Hallituksen esityksessä viitataan siihen, että edellä mainitussa tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 3 kohdassa on mainittu vain 2 kohdan a- ja c-alakohdat, minkä vuoksi esityksessä on arvioitu, että 2 kohdan b-alakohdassa tällaisia vaatimuksia ei olisi. Kohdassa 2 b on kuitenkin asetettu sanamuodoltaan identtinen velvollisuus kansalliselle lainsäätäjälle siitä, että mikäli kansallisessa lainsäädännössä mahdollistetaan automatisoidut päätökset, tulee lainsäädännössä vahvistaa myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Edellä siteeratussa 22 artiklan 3 kohdassa on tuotu esiin, että edellä mainittu lause tarkoittaa ”vähintään oikeutta vaatia, että tiedot käsittelee […] luonnollinen henkilö, sekä oikeutta esittää kantansa ja riitauttaa päätös.”

Suomen Punainen Risti katsoo edellä esitettyyn perustuen, että automatisoidun päätöksenteon kohteen on tietosuoja-asetuksen mukaisesti, myös ottaen huomioon asetuksen johdanto-osan 71 kappaleen tulkintaohje, voitava aina vaatia luonnollisen henkilön osallistumista päätöksentekoon ja se tulee myös vahvistaa kansallisessa lainsäädännössä ja ehdotetussa 20 §:ssä.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin (020) 701 2000 Faksi (020) 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon (020) 701 2000 Telefax (020) 701 2310

www.redcross.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.